

УДК 658.821 (477)

Кільницька О.С. к.е.н., доцент

Тарасюк Ю.В.

Житомирський національний агроекологічний університет

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СКОТАРСТВА В УКРАЇНІ

В статті висвітлено стан і проблеми виробництва та реалізації продукції скотарства. Аналізується кон'юнктура ринку м'яса і молока в Україні за 2000-2013 рр. Досліджена динаміка поголів'я та продуктивності великої рогатої худоби в Україні та розвинених країн світу. Здійснена оцінка витрат кормів у скотарстві в сільськогосподарських підприємствах України. Встановлено основні причини, що стримують розвиток вітчизняного скотарства в сучасних умовах. Подано окремі правові норми, що регулюють відносини виробників продукції скотарства з державою. Обґрунтовано пропозиції щодо стабілізації галузі скотарства в аграрному секторі економіки України та зміцнення ринкової позиції сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: скотарство, ВРХ, ринок м'ясо-молочної продукції, державне регулювання аграрного ринку.

Kilnitska O., Tarasyuk J.

STATE AND PROBLEMS OF CATTLE INDUSTRY IN UKRAINE

This article describes the status and problems of production and sales of cattle breeding. We analyzed the market in meat and milk in Ukraine in 2000-2013. The dynamics of livestock and productivity of cattle in Ukraine and developed countries are investigating here. We made an estimation of the cost of feed cattle in agricultural enterprises of Ukraine. This article established the main reasons hampering the development of domestic cattle in modern conditions. Here we have separate legal norms which regulate relations of livestock producers with the state. The article justifies proposals about stabilization of cattle industry in the agrarian sector of Ukraine's economy and strengthens the market position of agricultural enterprises.

Keywords: cattle breeding, cattle, market of meat and dairy products, state regulation of the agricultural market.

Кильницкая Е. С., Тарасюк Ю. В.

СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ СКОТОВОДСТВА В УКРАИНЕ

В статье описаны состояние и проблемы производства и реализации продукции скотоводства. Анализируется конъюнктура рынка мяса и молока в Украине за 2000-2013 гг. Исследована динамика поголовья и продуктивности крупного рогатого скота в Украине и развитых стран мира. Произведена оценка расходов корма в скотоводстве в сельскохозяйственных предприятиях Украины. Установлено основные причины, сдерживающие развитие отечественного скотоводства в современных условиях. Предоставлено отдельные правовые нормы, регулирующие отношения производителей продукции скотоводства с государством. Обосновано предложения насчет стабилизации отрасли скотоводства в аграрном секторе экономики Украины и укрепления рыночной позиции сельскохозяйственных предприятий.

Ключевые слова: скотоводство, КРС, рынок мясо-молочной продукции, государственное регулирование аграрного рынка.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Скотарство відіграє важливу роль у формуванні вітчизняного ринку продовольства, сировини для промисловості, експортного потенціалу країни. В товарній структурі роздрібного товарообороту України молочно-м'ясна продукція займає майже 15 %, а у групі продовольчих товарів – близько 35 %. В останні роки ситуація у виробництві та споживанні продукції скотарства характеризується циклічністю розвитку: зменшилось поголів'я всіх видів великої рогатої худоби (ВРХ), проте стабілізуються обсяги виробництва, реалізації, споживання молока та м'яса. Відповідно змінюється кон'юнктура ринку, зростає експорт сировини, рівень цін, на фоні зменшення платоспроможності населення в

результаті негативних наслідків фінансово-економічної кризи, антитерористичної операції в Україні, глобалізації продовольчих ринків. Динамічний вплив цих процесів знайшов своє відображення в ціновій ситуації на внутрішньому ринку, викликав диференціацію цінової конкурентоспроможності продукції скотарства в розрізі товарного асортименту (видів), посилив диспаритет цін у виробничій, оптово-посередницькій та торговельній сферах. Це вимагає розробки економічного механізму та пошуку практичних заходів стабілізації галузі скотарства та вітчизняного ринку м'ясо-молочної продукції, забезпечення цінової конкурентоспроможності сільськогосподарських товаровиробників даної галузі та зміцнення їх економічної стійкості.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідження теоретико-методологічних і практичних питань економіки скотарства, кон'юнктури аграрного ринку, продовольчого забезпечення, ціноутворення та їх регулювання здійснювали провідні вітчизняні вчені: Ю. Д. Білик, В. І. Власов, П. І. Гайдуцький, Б. Б. Гладич, М. В. Гладій, О. Д. Гудзинський, Т. О. Зінчук, С. М. Кваша, І. Г. Кириленко, О. М. Могильний, В. М. Микитюк [3], Б. Й. Пасхавер, Ю. Г. Тормоса, Л. О. Шкварчук, О. Г. Шпикуляк, О. М. Шпичак, П. В. Щепієнко, Л. І. Яковенко та інші. Проте цілісної системи знань, що охоплює весь комплекс проблем формування, ефективного функціонування та розвитку галузі скотарства в сучасних соціально-економічних Золлектив функціонування ринку немає. Аналіз результатів наукових досліджень показав, що здебільшого вивчення проблеми подальшого розвитку галузі скотарства завершується етапом виробництва продовольчої продукції і все менше уваги приділяється зміцненню ринкової позиції вітчизняних підприємств і забезпеченню цінової конкурентоспроможності їх продукції, економічної стійкості та стабільності на довгострокову перспективу.

Цілі статті. Метою статті є оцінка стану та визначення основних проблем розвитку скотарства в Україні, розробка рекомендацій для зміцнення ринкової позиції вітчизняних сільськогосподарських підприємств цієї галузі. Постановка завдання полягає у дослідженні процесів розвитку галузі скотарства, а також можливостей використання потенціалу агросфери України в забезпеченні молоком та м'ясом власного продовольчого ринку. *Об'єктом* є суспільний відтворювальний Золлект, що включає виробництво, розподіл, обмін і споживання продукції скотарства в Україні. Предметом є сукупність теоретико-методологічних та прикладних аспектів розвитку галузі скотарства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Скотарство є капіталомістким і високоризиковим сектором сільського господарства. Інвестиційна привабливість цієї галузі достатньо низька через тривалий виробничий цикл і значну капіталомісткість. Як наслідок, поголів'я сільськогосподарських тварин в цілому по Україні невпинно зменшується. Кількість ВРХ скоротилась з 9,42 млн. голів у 2000 р. До 4,53 млн. у 2013 р., тобто у 2,08 рази. Проте це не вплинуло на зменшення виробництва м'яса в Україні в результаті динамічних змін структури цієї продукції (табл. 1). Позитивним явищем є збільшення виробництва м'яса в Україні з 1663 тис. Тонн у 2000 р. До 2389 тис. Тонн у 2013 р. Це відбулося насамперед за рахунок збільшення продуктивності с.-г. Тварин та птиці. Зростання виробництва відбувається за рахунок м'яса птиці, що за даними 2013 року займало 48,9 % у структурі м'ясної продукції, тоді як яловичина та телятина лише 17,9 %, свинина – 31,3 %, решта – 1,9 % припадає на баранину, козлятину, конину, кролятину. В базовий період 2000 року в Україні Золле зовсім інша структура пропозиції м'ясної вітчизняної продукції: яловичина займала 47 %, свинина – 37 %, птиця – 12 % [7, с. 123]. В результаті переробники Золлект стали змінювати рецептури ковбас, замінюючи яловичину м'ясом птиці, а також різними субпродуктами. За даними Шуста О. А., Радька В. І. Це призводило до парадоксальної ситуації:

закупівельні ціни на яловичину знижувалися на 10-15 % при цьому ціни на ковбасні вироби зростали на 15-20 % [8, с. 12].

Таблиця 1.

Динаміка показників ринку м'яса та м'ясопродукції в Україні

Показник	2000 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2013 р. До 2000 р., %
Виробництво, тис. Т	1663	1917	2059	2144	2210	2389	143,6
Поголів'я ВРХ (на кінець року), тис. Гол.	9423	4826,7	4494,4	4425,8	4645,9	4534,0	48,1
Імпорт, тис. Т	38	439	378	244	423	332	> у 8,74 рази
Експорт, тис. Т.	163	40	48	79	125	182	111,6
Сальдо (експорт-імпорт), тис. Т.	125	-399	-330	-165	-298	-150	x
Фонд споживання, тис. Т.	1611	2290	2384	2339	2478	2550	158,3
у розрахунку на 1 особу, кг	32,8	49,7	52,0	51,2	54,4	56,1	171,0

Джерело: побудовано автором за даними Держкомстату України: [7, с. 117, 157, 162].

За даними Держкомстату України встановлено, що у 2013 р. Переважна більшість ВРХ утримується в особистих селянських господарствах – 68,3 %. Через неспроможність с.-г. Підприємств та господарств населення задовольнити потреби вітчизняних переробників у молоці та м'ясі, український ринок наповнюється за рахунок імпорту. Якщо у 2009 р. Обсяги імпорту м'ясної сировини становили 439 тис. Т., то у 2013 р. – 332 тис. Т. Водночас це у 8,74 рази більше, ніж у 2000 році. Збільшенню обсягів імпорту продуктів переробки галузі скотарства посприяв вступ України у Світову організацію торгівлі. Так, у 2008 р. Зафіксовано максимальне сальдо перевищення імпорту над експортом – 522 тис. Т. Свіжу, охолоджену або заморожену м'ясну сировину поставляли з Польщі, Угорщини, Бразилії та інших країн. Викликає занепокоєння тенденція до зростання імпорту, що особливо небезпечно в умовах погіршення епізоотичної ситуації у світі, особливо в країнах ЄС. Існує загроза завезення в Україну таких хвороб як губчастоподібна енцефалопатія та ящур великої рогатої худоби. Відповідно до ветеринарних вимог в Україні введено заборону на ввезення живих тварин і тваринницької продукції з країн, де зареєстровані ці хвороби. Експорт м'ясної продукції протягом останніх років має тенденцію до скорочення. Поставки зменшились по всім позиціям, крім м'яса птиці.

У 2013 р. Рівень самозабезпечення м'ясом та м'ясопродукцією на вітчизняному ринку, що визначається як відношення виробництва до внутрішнього фонду споживання на території України склав 93,4 %, а молока і молочних продуктів – 101,6 % [7, с. 161]. При цьому на ринку є резерви для зростання обсягів продукції скотарства, оскільки споживання м'яса все ще нижче фізіологічної норми та має нераціональну структуру. За даними Держкомстату України у 2013 р. Споживається всього 56,1 кг усіх видів м'яса в розрахунку на одну особу при фізіологічній нормі 80 кг. Проблема дефіциту яловичини та телятини вирішується інтенсивним веденням виробництва продукції скотарства (табл. 2). Зокрема середня вага однієї голови ВРХ, яка реалізована переробним підприємствам збільшилась з 320 кг у 2000 р. До 441 кг. У 2013 р. Відповідно зріс рівень вгодованості і вихід м'яса на одну голову з 71 кг. У 2000 р. До 92 кг. У 2013 р.

Таблиця 2.

Динаміка продуктивності великої рогатої худоби в Україні

Показник	2000 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2013 р. До 2000 р., %
Середня вага однієї голови ВРХ, яка реалізована переробним підприємствам, кг	320	434	427	424	438	441	137,8
Яловичина та телятина на одну голову ВРХ (у забійній вазі), кг	71	89	89	89	88	92	129,6
Середньодобові прирости ВРХ в с.-г. Підприємствах, г	255	469	461	481	504	508	199,2
Середньорічний удій молока від корови, кг	2359	4049	4085	4174	4361	4446	188,4
Вихід телят в розрахунку на 100 корів в с.-г. Підприємствах, голів	68	74	73	73	73	72	105,9
Падіж худоби в с.-г. Підприємствах, відсотків до обороту стада	1,6	1,0	1,1	0,8	0,7	0,7	< на 0,9 процент. Пункт.

Джерело: побудовано автором за даними Держкомстату України: [7, с. 129, 132, 135].

Таким чином, забійний вихід продукції становить 20-22 %. Це значно менше від розвинених країн світу, де цей показник сягає 40 % і свідчить про необхідність впровадження нових технологій вирощування та переробки продукції скотарства. За період з 2000 року вдалося подвоїти показник приросту ВРХ в с.-г. Підприємствах України, що у 2013 році склав 508 грам на добу, тобто 185 кг у рік. Як зазначають економісти вчені-аграрники [8, с. 13] «вони не забезпечують навіть простого відтворення виробництва». Водночас є значні резерви для його росту, зважаючи на досягнутий рівень цього показника у розвинених країнах – 700-900 грам на добу, тобто 255-328 кг у рік. Вітчизняні науковці також демонструють значні досягнення інтенсивної відгодівлі великої рогатої худоби. Наприклад, Медведєв А. [2, с. 5] пропонує енергозберігаючу альтернативну технологію виробництва яловичини, що забезпечує середньодобові прирости бугайців симентальської породи за період 13-18 місяців від 667 грамів до 1059 грамів. Цілорічна одностипна годівля бугайців повнораціонною сумішшю з кормів силосно-концентратних раціонів, до складу якої включали бобово-злакове сіно, кукурудзяний силос, бурякову патоку і комбікорми, забезпечує значні результати забійних показників дослідних 4олле. Передзабійна жива 4олле 22 місячного бугайця 503,2+4,5 кг, забезпечує забійну 4олле 281,3+4,3 кг, тобто забійний вихід складає 55,9%.

Молочне скотарство має значні проблеми свого розвитку, зважаючи на значну трудо- та капіталомісткість, щоденну організацію виробництва без вихідних та святкових днів, низьку закупівельну ціну на сире молоко. Це сприяло зменшенню поголів'я корів з 5 млн. голів у 2000 р. До 2,5 млн. голів у 2013 р., тобто у 2 рази (табл. 3). За даними Держкомстату України у 2013 році частка корів, що утримується в особистих селянських господарствах склала 77,5 %.

Виробництво молока в Україні з 2000 р. Скоротилося лише на 1170 тис. Т. (тобто на 9,3 %) і у 2013 р. Склало майже 11,5 млн. тонн. Очевидно, що це було досягнуто за рахунок збільшення продуктивності корів, зокрема зростання середньорічного надою молока від 4оллекти 2359 кг у 2000 р. До 4446 кг у 2013 р. Слід зауважити, що сучасні технології інтенсивного ведення галузі молочного скотарства свідчать про значне перевищення рівня цього показника у розвинених країнах. Зокрема, у 2012 р. Надій молока від однієї корови в середньому за рік склав: у Австрії – 6418 кг, Великобританії – 7684 кг, Данії – 8529 кг, Іспанії – 7471 кг, Канаді – 8816 кг, Німеччині – 7280 кг, США

– 9841 кг, Франції – 6583 кг, Швейцарії – 6905 кг, Швеції – 8717 кг [7, с. 397]. Баланс виробництва та споживання молока в Україні за 2000-2013 рр. Свідчить про зростання імпорту цієї продукції в Україні у 10,98 разів.

Таблиця 3.

Динаміка показників ринку молока в Україні

Показник	2000 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2013 р. До 2000 р., %
Виробництво, тис. Т.	12658	13714	11249	11086	11378	11488	90,7
Поголів'я корів, тис. Гол.	4958,3	2736,5	2631,2	2582,2	2524,3	2508,8	50,6
Імпорт, тис. Т.	50	112	273	257	410	548	> у 10,98 разів
Експорт, тис. Т.	1100	1901	956	964	820	769	69,9
Сальдо (експорт-імпорт), тис. Т.	1050	1789	683	707	410	221	21,0
Фонд споживання, тис. Т.	9789	10625	9470	9363	9797	10050	102,7
у розрахунку на 1 особу, кг.	199,1	225,6	206,4	204,9	214,9	220,9	110,9

Джерело: розраховано автором за даними Держкомстату України: [3, с. 157, 162].

Цікавим є факт того, що зростання приросту ВРХ та молочної продуктивності корів майже у 2 рази немає відповідного відображення у витратах кормів (табл. 4). За даними Держкомстату України протягом 2000-2013 рр. У сільськогосподарських підприємствах витрати кормів на одну умовну голову худоби варіювали в діапазоні 25,51-28,74 центнерів кормових одиниць. Тобто подвоєння показників продуктивності не супроводжується додатковими вкладеннями у кормові ресурси.

Таблиця 4.

Динаміка витрат кормів у скотарстві в сільськогосподарських підприємствах України

Показник	2000 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2013 р. До 2000 р., %
Витрати кормів на умовну гол. Худоби (по всіх категоріях господарств), ц. корм. Од.	29,63	32,28	31,01	30,87	31,35	30,85	104,1
Витрати кормів на умовну голову великої худоби, ц. корм. Од.	25,51	28,74	26,73	25,99	26,78	25,60	100,3
Витрати кормів на виробництво 1 ц ВРХ, ц. корм. Од.	16,73	15,23	15,69	14,98	15,52	14,97	89,5
Витрати кормів на виробництво 1 ц молока, ц. корм. Од.	1,63	1,21	1,18	1,16	1,09	1,06	65,0

Джерело: розраховано автором за даними Держкомстату України: [3, с. 136].

Очевидно, що збільшення продуктивності худоби відбулося за рахунок зміни структури кормової бази, покращення її якості, використання стимуляторів росту. Слід зазначити, що нормативні економічні показники забезпечення кормовими ресурсами передбачають витрати кормів на одну умовну голову худоби в рік на рівні 35-50 ц. корм. Од. [1, с. 124].

Для прикладу в умовах Полісся, одне з найкращих с.-г. Підприємств в Україні – ПП «Галекс Агро» [4, с. 125] витрачає 63 ц. корм. Од. На одну голову молочного стада, що забезпечує у господарстві продуктивність більше 7000 кг. Молока в рік на одну корову. Міцна кормова база – основа збільшення продуктивності худоби. Водночас

вона займає 50-70 % витрат у структурі собівартості продукції скотарства, що стримує товаровиробників у збільшенні рівня годівлі сільськогосподарських тварин. За даними практиків [9, с. 48], рівень молочної продуктивності корів приблизно на 25 % визначається їх спадковістю і на 75 % умовами навколишнього середовища, важлива роль серед яких належить годівлі.

Потребує удосконалення нормативно-правова база з питань регулювання аграрного ринку, особливо в тих галузях та сферах економічної діяльності, що стосуються товарів першої необхідності, зокрема продовольчого забезпечення населення. Закон України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції» від 25.06.2009 р. [6] визначає організацію діяльності оптових ринків сільгосппродукції в Україні, передбачає створення асоціацій та спрямований на захист прав і законних інтересів товаровиробників, які здійснюють оптовий продаж сільськогосподарської продукції власного виробництва. Завдяки дотаціям на молоко покривається частина витрат виробника, що дає змогу запобігти їх банкрутству або зберегти галузь, яка є збитковою, не допустити підвищення ринкових цін. Виплата дотацій стала вкрай необхідною, оскільки через низькі ціни на молоко і живу болле худоби, виробництво цих видів продукції стало хронічно збитковим для с.-г. Підприємств. Це спонукало їх до постійного зменшення обсягу виробництва м'яса і молока впродовж довгострокового періоду. В зв'язку з цим виникла реальна загроза згортання галузей скотарства до межі самозабезпечення сільського населення.

З 1 січня 2010 р. Вступив в силу Закон України № 1447-VI «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення механізмів державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції» [5]. Цією правовою нормою передбачено створення Державного інтервенційного фонду, що формується Аграрним фондом за рахунок фінансових інтервенцій та заставних закупівель. Державні закупівлі здійснюються здійснення товарних інтервенцій з метою забезпечення продовольчої безпеки держави і цінової стабільності.

У свою чергу, об'єктами державного цінового регулювання є: м'ясо і субпродукти забійних тварин і птиці; молоко сухе; масло вершкове та інша продукція. На кожен вид сільськогосподарської продукції, визначений відповідно до стандартів і вимог якості, встановлюються мінімальні або максимальні інтервенційні ціни. На об'єкти державного цінового регулювання (види сільськогосподарської продукції і товарів), що відмічені в пункті 3.3.1 Закону України, встановлюється гранична торгова надбавка (націнка) на рівні не вище 20 % відпускної для гурту ціни виробника (митної вартості) до кінцевого споживача. Передбачено також, що мінімальна інтервенційна ціна окремого об'єкту державного цінового регулювання є єдиною на всій території України. Законом визначено, що Аграрний фонд може здійснювати закупівлю або продаж певних об'єктів державного цінового регулювання товарів, які не пов'язані з державним ціновим регулюванням, лише за рішенням Кабінету Міністрів України. При цьому ціни закупівлі або продажу не повинні бути вищі/нижчі більш ніж на 20 % максимальної/мінімальної інтервенційної ціни, встановленої на поточний маркетинговий період для об'єкту державного цінового регулювання.

Основні заходи щодо вдосконалення організації та функціонування галузі скотарства:

- надання пільгових кредитів сільськогосподарським підприємствам для закупівлі техніки, обладнання та інших матеріалів з метою інтенсифікації виробництва;
- формування необхідної кормової бази, збалансованість раціону годівлі;
- зменшення впливу сезонності виробництва (графік отелень, поліпшення якості ветеринарних послуг);
- сприяння розвитку приватного бізнесу з надання ветеринарних послуг;
- посилення вимог до якості сировини, її заготівлі та реалізації, ретельного аналізу вмісту шкідливих для організму людини речовин;

–розробка стандартів на продукцію скотарства, які відповідатимуть європейським вимогам;

–передбачення у державному бюджеті та місцевих бюджетах коштів на обладнання незалежних лабораторій з визначення показників якості продукції скотарства (з урахуванням зонального розміщення);

–розробка стратегії розвитку ринку молока, м'яса та продуктів їх переробки, основною метою якої має бути стимулювання якості й асортименту сировини і продукції та гарантування безпеки харчування для населення;

–сприяння на законодавчому рівні розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, створення та підтримка мережі інформаційного забезпечення виробників продукції скотарства;

–розробка заходів щодо стимулювання експорту м'ясо-молочної продукції за рахунок підвищення її якості та диверсифікації ринків збуту з метою уникнення загрози демпінгових розслідувань.

Вітчизняні виробники сільськогосподарської продукції потребують захисту держави від імпортування, збільшення дотацій, зростання закупівельних цін. Проте якщо припустити, що будуть виконані усі перераховані умови, то різниця у технологіях виробництва українського м'яса та молока суттєво не зміниться, а отже вітчизняна продукція не зможе конкурувати з аналогічною закордонною. Відродження м'ясного скотарства і переорієнтація на спеціалізовані тваринницькі комплекси має об'єктивні соціальні та енергетичні передумови. М'ясне скотарство вимагає у 8-10 разів менше персоналу, ніж молочне та мінімум затрат електроенергії, механізмів і машин. За даними [8, с. 14] енергомісткість м'ясного скотарства на 60-80 % менше порівняно з молочним.

Висновки. Протягом 2000-2013 рр. встановилась тенденція зростання цін на м'ясо-молочну продукцію, проте інтерес сільськогосподарських товаровиробників до відродження поголів'я великої рогатої худоби знижується. Продуктовий ринок наповнюється за рахунок м'ясної сировини з Бразилії, Угорщини, Данії, США, Польщі та інших країн та молокопереробних продуктів з Білорусі, Росії, Польщі. Зростанню імпорту м'ясо-молочної продукції посприяв вступ України у Світову організацію торгівлі. Для скотарства основною проблемою стала низька закупівельна ціна на продукцію в умовах неможливості впливати на формування її рівня в силу моносонної влади молоко- та м'ясопереробних підприємств. Подорожчали основні складові собівартості: фуражне зерно, комбікорми, збільшилася вартість газу та електроенергії, зросла заробітна плата сільськогосподарських працівників. Купівельна спроможність населення, яка дозволила б підвищити ціни, суттєво не збільшилася. Такий дисбаланс призвів до втрати економічної стійкості, збитковості сільськогосподарських підприємств, що обрали скотарство як основний виробничий напрям, спеціалізацію їх діяльності.

Це вимагає орієнтації вітчизняних підприємств на загальноєвропейські стандарти, що передбачають скорочення поголів'я с.-г. тварин водночас із збільшенням їх продуктивності, кількості приплоду, забійного виходу продукції, зменшення загибелі худоби, конверсії кормів на одиницю приросту. Зростання попиту на світовому ринку на продовольчі товари та можливість придбання за кордоном не тільки молока та м'яса, а й інтенсивних технологій виробництва, сприятиме зменшенню собівартості української сировини, підвищенню її цінової конкурентоспроможності, зростанню привабливості для потенційних покупців.

Список використаних джерел:

1. Довідник по плануванню сільськогосподарського виробництва / Упорядник і керівник авт. 7оллективу І. О. Никифорок. – К. : Урожай, 1980. – 360 с.
2. Медведєв А. Альтернативна технологія виробництва яловичини за інтенсивної відгодівлі бугайців / А. Медведєв // Тваринництво України. – 2013. – № 11. – С. 3-7.
3. Микитюк В. М. Відродження галузі скотарства в умовах ринкових трансформацій. / В. М. Микитюк. – Житомир : ЖНАЕУ, 2012. – 512 с.

4. Органік Бізнес-довідник України (випуск 2) підготовлено в рамках швейцарсько-українського проекту «Розвиток органічного ринку в Україні (2012-2016)», – К.: Дослідний інститут органічного сільського господарства (FIBL, Швейцарія), 2014. – 404 с.
5. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення механізмів державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції: Закон України від 01.01.2010 р. № 1447-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
6. Про оптові ринки сільськогосподарської продукції: Закон України від 25.06.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
7. Сільське господарство України за 2013 рік / за ред. Ю. М. Остапчука. – К.: Держкомстат України, 2014. – 384 с. / www.ukrstat.gov.ua
8. Шуст О. А., Радько В. І. Організаційно-економічні засади функціонування м'ясного скотарства в Україні. / О. А. Шуст, В. І. Радько // Економіка АПК. – 2014. – № 6. – С. 10-15.
9. Ярошко М. Продуктивне використання дійного стада. / М. Ярошко. // Агробізнес Сьогодні. – 2013. – № 24 (271). – С. 48-49.

Рецензент д.е.н., професор Скидан О.В.